

III DAĻA

ELEJAS MUIŽAS PARKA AINAVAS ILGTERMIŅA APSAIMNIEKOŠANAS PRIEKŠLIKUMI

Marka: Ainavu ilgtermiņa apsaimniekošanas priekšlikumi /AIP/

Pasūtītājs:

Jelgavas novada pašvaldība
Pasta iela 37, Jelgava, LV 3001
Reģ. Nr. 90009118031

Izpildītājs:

SIA „Veido vidi”
Asteru iela 14A-49, Jelgava, LV-3001
Reģ. Nr. 43603058426

Saturs

	Lpp.
1. SKAIDROJOŠAIS APRAKSTS	
1.1. Ievads	
1.2. Ilgtermiņa plānošanas uzdevumi	
1.3. Apsaimniekošanas plāna ilgtermiņa vīzijas	
2. RASĒJUMI	
AIP – 1. Parka zonējuma priekšlikums	
AIP – 2. Parka ainavas ilgtermiņa attīstības vīzija	

1.1. Ievads

Ilgtermiņa plānošana nosaka vietas attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu. Apsaimniekošanas mērķi ilgtermiņā pamatā ir balstīti uz konkrētās vietas nepārtrauktu, pakāpenisku un pēctecīgu attīstību, kas galvenokārt tiek piemērota dabiskām teritorijām ar augstu bioloģiskās daudzveidības īpatsvaru. Vēsturiskie parki laika gaitā ir ne tikai saglabājuši to kultūrvēsturiskās vērtības, bet arī, cilvēka minimālas iejaukšanās rezultātā, veidojušies par mājvietām daudzām nozīmīgām, tai skaitā aizsargājamām sugām. Ilgtermiņa apsaimniekošanas plāna pamatuzdevums ir, vienlaikus ainavu arhitektoniski mākslinieciskajai jeb kultūras mantojuma mērķtiecīgai uz attīstību vērstai pārvaldībai, nodrošināt vides dabisko struktūru un procesu nenoplicināšanu, aizsardzību un saglabāšanu.

Elejas muižas parka pārvaldības plāns izstrādāts 10 gadu periodam, paredzot prioritārās darbības parka ainavas vērtību aizsardzībai, saglabāšanai un plānošanai. Tieši plānošanas rīks ir tas, ar kura palīdzību noteiktā laika posmā, balstoties uz vides monitoringu, tiek izvirzīti jauni mērķi un uzdevumi. Šī projekta ietvaros Elejas muižas parka ilgtermiņa apsaimniekošanas plānā izvirzītas vīzijas, kas balstītas, pirmkārt, uz teritorijas zaļās struktūras pakāpenisku reģenerāciju, otrkārt, uz vietas arhitektoniski mākslinieciskās struktūras un elementu saglabāšanu un atjaunošanu, un, treškārt, uz teritorijas dzīvotspēju caur sabiedrības daudzveidīgas rekreācijas, kultūras materiālā un nemateriālā mantojuma izglītošanās un dabas vērtību izziņas iespējām abās Valsts aizsardzības noteiktās parka un muižas apbūves robežās.

1.2. Ilgtermiņa plānošanas uzdevumi

Ainavu apsaimniekošana ilgtermiņā ir pakārtota dabas procesiem un ārējām tiešām un netiešām ietekmēm, līdz ar to plānošanas pamatā ir ainavā notiekošu procesu nepārtraukta novērošana, izglītošanās un **apsaimniekošanas darbību pielāgošana**. Elejas muižas parka ilgtermiņa apsaimniekošanas plānā izvirzīti sekojoši pamatuzdevumi:

- Bieži sastopamu problēmu noteikšana, tās ietekmes samazināšana vai novēršana;
- Bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu aizsardzības, saglabāšanas, atjaunošanas un ilgtspējīgas izmantošanas pasākumu veicināšana;
- Esošo un plānoto apstādījumu kopšanas pasākumu veicināšana, apstādījumu struktūru atjaunošana un papildināšana, ievērojot parka vēsturisko situāciju un ainavas veidošanas principus (skatus, atvērumus un telpas);
- Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas, atjaunošanas un konservēšanas pasākumu īstenošana;
- Vēsturiskās infrastruktūras atjaunošana un uzturēšana;
- Dažādu vecuma un interešu grupu vēlmi un prasību ievērošana un realizēšana (rekreācijas infrastruktūras izveidošana un uzturēšana);
- Ainavu ekoloģiskās izglītības veicināšana;
- Teritorijas funkcionalitātes palielināšana, veicinot vietējo apmeklētāju un tūristu interesi;
- Apmeklētāju skaita pieplūduma novērošana, limitēšana un organizēšana (vieglā transporta un autobusu stāvvietu izbūve un uzturēšana);
- Vēsturiskās meliorācijas grāvju sistēmas funkciju atjaunošana un uzturēšana;
- Vēsturisko ūdenstilpju uzturēšana (regulāra dīķa gultnes tīrīšana, krastu nostiprināšana);
- Valsts aizsardzībā noteikto parka un apbūves daļu sasaistes nodrošinājums.

Tieši apsaimniekošanas darbību pielāgošana ir ilgtermiņa plānošanas būtiskākais ieguvums un tas nozīmē, ka vietas attīstība ir atvērta, iespējami mainīgi un dažkārt pat neparedzami, tomēr vienlaicīgi pārvaldīts un reaģējošs process. Elejas muižas parka ilgtermiņa apsaimniekošanas plānā izvirzītās vīzijas ir ikdienas apsaimniekošanas procesa mērķtiecīga sastāvdaļa, kā pamatā ir vides monitorings un plānošana.

1.3. Apsaimniekošanas plāna ilgtermiņa vīzijas

Apsaimniekošanas ilgtermiņa vīzijas atspoguļotas Elejas muižas parka zonējuma priekšlikumos un parka ainavas ilgtermiņa attīstības plānā. Parka zonējuma priekšlikumi balstīti uz vēsturiskās un mūsdienu ainavtelpas struktūrām un tajā sastopamiem elementiem. Kopumā parka teritorijā izdalītas desmit tematiskās zonas, no kurām piecas zonas izvietojas ainavu parka daļā, četras mežaparka daļā un viena neitrālā parka daļā. Ainavu parka daļā izvietojas sekojošas zonas:

1. **Reprezentācijas zona** – ietver vēsturiskā ansambļa galvenās būves – Elejas muižas ēkas drupas, teātra un kavalieru nama ēkas, kā arī galveno parādes laukumu ar visām tajā esošām struktūrām un elementiem. Parādes laukuma zona ir galvenā ieeja parkā, kas veido tālāko priekšstatu par teritoriju, tādēļ ir ārkārtīgi nozīmīgi atrast vismaz vizuālo līdzsvaru un harmoniju ar pārējo, intensīvi kopto un izmantoto teritoriju. Parādes laukuma zona ir teritorija, kas šobrīd nav lielākās parka daļas īpašnieka pārvaldībā, bet ilgtermiņā ir būtiski atjaunot un saglabāt parka vēsturiskās teritorijas telpiski vizuālo un funkcionālo viengabalainību. Lai to panāktu, ir nepieciešamība strādāt pie abpusēji izdevīgiem nosacījumiem, kuros izvirzīti videi vienlīdzīgi attīstības mērķi. Parka ilgtermiņa attīstības vīzijā šī zona ir aktīvi izmantota, ar atjaunotiem, intensīvi koptiem apstādījumiem, iekonservētām pilsdrupām, atjaunotiem ieejas majestātiskiem vārtiem un atjaunotām kavalieru un teātra ēkām. Papildus nozīmīga ir parka ieejas zona, kas veidojas starp vēsturisko augļu dārzu un parādes ansambli. Šajā ieejas daļā perspektīvā būtu uzstādāms neliels informācijas stends / namiņš, ja parādes ansambļa galvenās ēkas netiek funkcionāli atjaunotas;
2. **Publisku pasākumu norises un ģimeņu atpūtas zonas** – izvietojas parka galvenā un sāna laucēs. Šajās teritorijās tiek saglabātas intensīvi koptas, plašas zāliena teritorijas. Tās ir zonas, kurās ikdienā var norisināties pasīva un aktīva atpūta pie dabas. Augļu ainavu parkos lauces ir nozīmīgi telpiskās kompozīcijas elementi, kas kopumā veido parka gleznieciskumu un cildenuma noskaņu. Vēsturiski galvenajā laucē ir atradies apstādījumos ieskaits akmens galds ar soliņiem un neliels tenisa laukums. Nākotnē šos vēsturiskos objektus ir iespējams atjaunot, kas tādējādi papildinās atpūtas iespēju klāstu. Zonas funkcionālam un tematiskam nodrošinājumam nav nepieciešamības pēc īpašu objektu un infrastruktūras izbūves, tās ir maksimāli saglabājamās kā plašas, intensīvi koptas teritorijas. Ģimenes atpūtas zonas ir izmantojamas arī publisku pasākumu rīkošanai, novietojot īslaicīgus, mobilus objektus, maksimāli neaizsedzot galvenās skatu līnijas;
3. **Augļu dārza zona** – izvietojas vēsturiskā augļu dārza atrašanās vietā. Tā ir teritorija, kas ir atjaunota, pamatojoties uz vēsturiskām liecībām – kartogrāfisko materiālu, foto attēliem, aprakstiem. Augļu dārzs veidots kā saimnieciski aktīva zona, ietverot dažādus augļu kokus, ogu krūmus, garšaugu dobes. Zona piedāvā gastronomiskus pasākumus, kas līdztekus garšas baudām dod iespēju izzināt vēsturiskās saimniekošanas prasmes un pielietotos rīkus;
4. **Pasīvās atpūtas un individuālo pasākumu zona** – izvietojas ap tējas namiņu un galvenās lauces galā, ozolu alejas sākumā. Tējas namiņš un ozolu aleja ir iecienīta

vieta laulību ceremonijām un citiem privātiem pasākumiem, līdz ar to šī zona noteiktā laika periodā ir pakārtota konkrētas cilvēku grupas individuālām vēlmēm. Bet tas nenozīmē, ka tā nav pieejama citiem parka apmeklētājiem, tomēr tā ir noteikta teritorija, kurā pieļaujamas dažādas individuālās izpausmes, piemēram, vides izrotāšana noskaņas radīšanai, u.tml. Šajā zonā ikdienā norisinās pasīva atpūta, galvenokārt, nesteidzīgas pastaigas, glezniecisko skatu vērošana, relaksācija;

5. **Sajūtu zona** – izvietojas parka ZA malā starp parka robežu un ozolu aleju. Sajūtu zona piedāvā ieklausīties, ieskatīties un sajūst dabu, tās procesus. Tā ir teritorija, kas ļauj saskatīt neredzamo, saklausīt nedzirdamo un atvērt visas maņas, lai apzinātos savu esību. Zona ir papildināma ar īslaicīgiem un ilglaicīgiem vides objektiem, iesaistot vietējās izglītības iestādes un citus interesentus. Vides objekti palīdz sekot procesiem, vērot pārmaiņas, gūt secinājumus;

Mežaparka daļā plānota mazāk intensīva un ekstensīva teritorijas kopšana, līdz ar to maksimāli radīti apstākļi dažādām sugu dzīvotnēm. Šajā parka daļā saglabātas bojā gājušas koksnes, celmi, kritalas, veidotas zaru un lapu kaudzes, kas papildus kalpo kā dabas izziņas vietas / objekti. Ņemot vērā vēsturiski plašo celiņu tīklu, būtisks ir drošības jautājums, kas nodrošināms caur vietas regulāru apsekošanu. Tāpat šī parka daļa ietver esošo brīvdabas estrādi un plānoto Izstāžu zāli, kas nākotnē harmoniski iekļaujas parka mežainajā apvidū. Mežaparka daļā prioritāras ir dabas vērtības un procesi, kam pakārtojas sekojošas zonas:

6. **Aktīvās atpūtas zonas** – ietver sezonālas aktivitātes, kas galvenokārt saistītas ar fiziskām kustībām un veselīgu dzīvesveidu. Šīs zonas iespējams papildināt ar uz zemes izvietotiem dabiskiem šķēršļiem. Mežaparka teritorijas celiņu tīkls piemērojamas ziemas aktivitātēm, piemēram, slēpošanai;
7. **Bērnu aktivitāšu un izziņas zonas** – ietver āra klases un rotaļu laukumus ar dabisku materiālu inventāriem. Āra klases ir būtiskas vietas izziņas procesu norisināšanai dabas vidē, īpaši vietējām izglītības iestādēm. Savukārt rotaļu laukumi ģimenēm un bērniem padara vidi atraktīvāku un aizraujošāku;
8. **Piknika zonas** – izvietojas brīvdabas estrādes tuvumā esošās laucēs. Tās ir aprīkotas ar atsevišķiem koka galdiem un soliņiem. Piknika zonās iespējams atpūsties ģimenes un draugu lokā, kā arī rīkot nelielus, privātus pasākumus;
9. **Dīķa un pussaliņas zona** – atrodas teritorijā ap uzpludināto upīti jeb dīķi. Pussalā vēsturiski izvietots piemineklis Medemu vecākiem. Zona
10. **Auto stāvlaukuma zona** – izvietojas parka neitrālā daļā, organizēts ir denā seguma (tai skaitā stiprināta zāliena) auto stāvlaukums. Stāvlaukums ir aktuāla nepieciešamība optimālas teritorijas attīstības nodrošinājumam. Palielinoties apmeklētāju skaitam un, līdz ar to, vietas noslodzei, būtiski ir organizēt transporta un cilvēku plūsmu. Izvēlēta auto stāvlaukuma zona no vēsturiskā viedokļa ir mazāk aktīva un nākotnē neradīs vizuālus un funkcionālus draudus kopējai vēsturiskās ainavas telpiskai kompozīcijai.

Apsaimniekošanas plāna ilgtermiņa uzdevumi un vīzijas ir atspoguļotas grafiskā materiālā – AIP-1; AIP-2; AIP-2.1.un 2.2. lapās.

Šis dokuments ir sagatavots ar Eiropas Savienības finansiālo atbalstu. Par šī dokumenta saturu pilnībā atbild Jelgavas novada pašvaldība, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

RASĒJUMI

AIP